

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Daniely Zemanové a soudců JUDr. Barbary Pořízkové a JUDr. Radana Malíka v právní věci **žalobce: S. M.**, zast. JUDr. Petrem Jaškem, advokátem, jako opatrovníkem se sídlem Hlavní třída 7, Šumperk, proti **žalovanému: Krajský úřad Olomouckého kraje**, se sídlem Jeremenkova 40a, Olomouc, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 5. 2005, č. j. KÚOK/9881/05/OSV-DS/7025/SD-80, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 5. 2009, č. j. 38 Cad 15/2005 - 162, vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 93/2009, o námitce podjatosti žalobce proti soudcům rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu JUDr. Miluši Doškové, JUDr. Josefu Baxovi, JUDr. Jakubovi Camrdovi, JUDr. Michalu Mazancovi, JUDr. Karlu Šimkovi, JUDr. Marii Turkové a JUDr. Jaroslavu Vlašínovi,

t a k t o :

Soudci Nejvyššího správního soudu JUDr. Miluše Došková, JUDr. Josef Baxa, JUDr. Jakub Camrda, JUDr. Michal Mazanec, JUDr. Karel Šimka, JUDr. Marie Turková a JUDr. Jaroslav Vlašín **nejsou vyloučeni** z projednávání a rozhodování věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 93/2009.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 19. 5. 2009, č. j. 38 Cad 15/2005 - 162, ustanovil opatrovníkem žalobce advokáta JUDr. Petra Jaška. V odůvodnění uvedl, že rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 9. 1987, č. j. Ne 1565/86 - 42 (17 Sen 16/87), bylo rozhodnuto, že žalobce je schopen samostatně činit veškeré právní úkony, kromě právních úkonů v oblasti pracovněprávní. Vzhledem k tomu, že v řízení může samostatně činit úkony pouze účastník s plnou způsobilostí k právním úkonům, musel být žalobci ustanoven opatrovník.

Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas kasační stížnost, ustanovení opatrovníka označil za hrubou urážku své osoby. Namítal, že napadené usnesení je vydáno nezpůsobilou osobou bez právnického vzdělání, nikoliv soudcem, a domáhal se zrušení napadeného usnesení.

Předmětem posuzování Nejvyššího správního soudu ve věci vedené pod sp. zn. 4 Ads 93/2009 je otázka výkladu ustanovení § 33 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), tj. otázka, zda byly v řízení před správním soudem splněny v případě žalobce podmínky pro ustanovení opatrovníka.

Čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu při předběžném posouzení věci zjistil, že Nejvyšší správní soud se touto právní otázkou v minulosti již zabýval. Podle právního názoru vyjádřeného v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 3. 2008, č. j. 6 Ads 97/2007 - 133, je-li účastník řízení omezen ve způsobilosti k právním úkonům ve věcech pracovněprávních, nemusí být v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (§ 65 a násl. s. ř. s.) zastoupen opatrovníkem (všechna zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). S ohledem na skutečnost, že čtvrtý senát Nejvyššího správního soudu při předběžné poradě dospěl k odlišnému právnímu názoru, předložil usnesením ze dne 8. 10. 2009, č. j. 4 Ads 93/2009 - 199, v souladu s ustanovením § 17 odst. 1 s. ř. s. věc k rozhodnutí rozšířenému senátu Nejvyššího správního soudu. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu měl v dané věci zodpovědět otázku, zda je účastník řízení, který nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, způsobilý samostatně činit úkony v řízení ve správním soudnictví, nebo zda takový účastník nemá procesní způsobilost a musí být zastoupen opatrovníkem. Stěžovatel byl po předložení věci rozšířenému senátu Nejvyššího správního soudu poučen o jeho složení a o svém právu namítnout do jednoho týdne od doručení poučení podjatost soudců.

Na poučení reagoval stěžovatel podáním ze dne 16. 10. 2009, v němž namítl podjatost všech soudců rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu. Námitka má rozsáhlé přílohy s červeně vyznačenými částmi, které považuje stěžovatel za důležité. K důvodům podjatosti stěžovatel uvádí, že uvedené osoby jsou zastoupeny opatrovníkem a veškeré jejich právní úkony jsou neplatné. Dále tyto osoby dle jeho názoru nemají právo jednat v občanskoprávních věcech, ve věcech, „*které vláda ČR zrušila svým nařízením*“, jakož i v mimosoudních rehabilitacích.

Námitka podjatosti byla v souladu s dosavadní judikaturou Nejvyššího správního soudu (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 7. 2003, č. j. Nao 28/2003 - 5, č. 49/2004 Sb. NSS), dne 2. 9. 2010 předložena pod sp. zn. Nao 74/2010 k rozhodnutí jinému senátu tohoto soudu.

Podle ustanovení § 8 odst. 5 s. ř. s. může účastník řízení namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočníka nebo znalce. Námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží. Námitka musí být odůvodněna včetně uvedení konkrétních skutečností, z nichž je podjatost dovozována.

K námitce podjatosti se vyjádřili všichni soudci rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu tj. JUDr. Miluše Došková, JUDr. Josef Baxa, JUDr. Jakub Camrda, JUDr. Michal Mazanec, JUDr. Karel Šimka, JUDr. Marie Turková a JUDr. Jaroslav Vlašín, přičemž uvedli, že nemají žádný vztah ani k účastníkům řízení ani k jejich zástupcům, nemají žádný poměr k projednávané věci a necítí se být podjatí.

Při posouzení namítané podjatosti vycházel Nejvyšší správní soud z následujících úvah:

Součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce. Nestrannost a nezájatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů v právo a v právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR). Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, k účastníkům řízení, k jejich zástupcům), o němž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná nestrannost soudce by však v praxi stěží našla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat ve větší šíři, tedy i v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat pouze to, jak se nestrannost soudce subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimnímu pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezájatý vztah. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání; rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního (shodně nález Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04, všechna zde uvedená rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

Zároveň je však nutno při rozhodování o případné podjatosti soudce mít na zřeteli, že rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v § 8 s. ř. s. představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (článek 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), postup, kterým je věc odnímána soudu (soudci)

příslušnému a přikázána soudu (soudci) jinému, je vždy nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci jen výjimečně a ze skutečně závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout nezaujatě a spravedlivě.

Soudci jsou vyloučeni z projednávání věci pro jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům. Poměr k věci vyplývá především z přímého právního zájmu soudce na projednávání věci; tak je tomu v případě, kdyby byl sám účastníkem řízení, nebo v případě, že by mohl být rozhodnutím soudu přímo dotčen na svých právech (např. kdyby jinak mohl být vedlejším účastníkem). Vyloučen je také soudce, který získal o věci poznatky jiným způsobem, než z dokazování prováděném při řízení (např. jako svědek vnímal skutečnosti, které jsou předmětem dokazování). Soudcův poměr k účastníkům nebo k jejich zástupcům může být také založen především příbuzenským nebo jemu obdobným vztahem, např. vztahem přátelským či naopak zjevně nepřátelským.

Dalším z důvodů pro vyloučení soudců je dle ustanovení § 8 odst. 1 s. ř. s. skutečnost, že se tito podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení, za předpokladu, že jde o totožnou věc. Podíl soudce na rozhodování v „předchozím soudním řízení“ ve smyslu § 8 odst. 1 s. ř. s., který zakládá důvod pro jeho vyloučení, se však týká rozhodování ve stejné věci u soudu jiného stupně. Podílem na předcházejícím soudním řízení tak bude např. situace, kdy soudce působil ve věci jak u krajského soudu, tak posléze u Nejvyššího správního soudu, popřípadě naopak, kdy jako člen senátu Nejvyššího správního soudu by věc vrátil krajskému soudu, kde by zasedal jako člen senátu, nebo jako specializovaný samosoudce a měl by ji znovu projednávat. Smysl a účel věty druhé § 8 odst. 1 s. ř. s. spočívá mimo jiné v rozvinutí principu instanční oddělenosti řízení před jednotlivými funkčně příslušnými soudy jako záruky vnitřní nezávislosti soudní soustavy, a tím i práva každého na spravedlivý proces.

Ustanovení § 8 s. ř. s. výslovně stanoví, že důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávající věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech. Rozhodovací činnost, respektive právní názory soudců na určitou otázku proto nemohou samy o sobě zakládat důvod k jejich podjatosti.

V daném případě stěžovatel uvádí skutečnosti, které nesvědčí o přímém poměru soudců k věci, nebo k účastníkovi – stěžovateli, či jeho zástupci. Jak vyplývá ze shora rekapitulovaného stavu, soudci rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu budou posuzovat otázku spadající do jejich pravomoci, nikoli otázku, která přísluší k posouzení soudům v občanskoprávním řízení, jak se mylně domnívá stěžovatel. Případný nedostatek pravomoci by navíc nezakládal podjatost rozhodujících soudců, ale byl by řešen postupem dle ustanovení § 46 s. ř. s. Tvrzení stěžovatele o tom, že by soudci rozšířeného senátu byli zbaveni způsobilosti k

právním úkonům a jednal za ně opatrovník, nebylo stěžovatelem žádným způsobem doloženo, přičemž nyní rozhodujícímu senátu Nejvyššího správního soudu je z jeho úřední činnosti známo, že shora uvedení soudci rozšířeného senátu jsou plně způsobilí k důstojnému a řádnému výkonu své funkce.

S ohledem na skutečnost, že žádný z členů rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu se nepodílel na rozhodování věci vedené pod sp. zn. 4 Ads 93/2009 v předchozím stupni, tedy v žalobním řízení před Krajským soudem v Ostravě, a vzhledem k tomu, že ani samotní soudci se necítí být z projednávání a rozhodnutí věci vyloučeni, přičemž jejich rozhodovací činnost sama o sobě nemůže podjatost založit, neshledal Nejvyšší správní soud návrh stěžovatele na vyloučení soudců rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu z projednávání a rozhodování věci vedené pod sp. zn. 4 Ads 93/2009 důvodným. V uvedené věci budou proto dále rozhodovat shora jmenovaní soudci rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. září 2010

Mgr. Daniela Zemanová
předsedkyně senátu